

Képzés és Gyakorlat

Training & Practice

18. évfolyam, 2020/3–4. szám

Képzés és Gyakorlat

A Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pedagógiai Kar és
a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karának
neveléstudományi folyóirata

18. évfolyam 2020/3–4. szám

Szerkesztőbizottság

Kissné Zsámboki Réka főszerkesztő

Szerkesztők:

Pásztor Enikő, Molnár Csilla

Kloiber Alexandra, Frang Gizella, Patyi Gábor,

Kitzinger Arianna angol nyelvi lektor

Szerkesztőbizottsági tagok:

Podráczky Judit, Varga László, Belovári Anita,

Kövérné Nagyházi Bernadette, Szombathelyiné Nyitrai Ágnes, Sántha Kálmán

Nemzetközi Tanácsadó Testület

Ambrusné Kéri Katalin, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Pécs, HU

Andrea M. Noel, State University of New York at New Paltz, USA

Bábosik István, Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár, HU

Horák Rita, Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka (Szerbia),

Tünde Szécsi, Florida Gulf Coast University, College of Education, Fort Myers, Florida, USA

Jaroslav Charchula, Jesuit University Ignatianum in Krakow, Faculty of Pedagogy Krakow, PO

Suzy Rosemond, KinderCare Learning Center, Stoneham, USA

Krzysztof Biel, Jesuit University Ignatianum in Krakow, Faculty of Education, Krakow, PO

Jolanta Karbowniczek, Jesuit University Ignatianum in Krakow, Faculty of Education, Krakow, PO

Maria Franciszka Szymańska, Jesuit University Ignatianum in Krakow, Faculty of Education, Krakow, PO

Abdülkadir Kabadayı, Necmettin Erbakan University, A.K. Faculty of Education, Konya, TR

Szerkesztőség

Kissné Zsámboki Réka főszerkesztő

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Képzés és Gyakorlat Szerkesztősége

E-mail: kissne.zsamboki.reka@uni-sopron.hu

9400, Sopron, Ferenczy János u. 5.

Telefon: +36-99-518-930

Web: <http://trainingandpractice.hu>

Web-mester: Horváth Csaba

Felelős kiadó: Varga László dékán

A közlési feltételeket

a <http://trainingandpractice.hu> honlapon olvashatják szerzőink.

Képzés és Gyakorlat

Training and Practice

18. évfolyam, 2020/3-4. szám

Volume 18, 2020 Issue 3-4.

KOLLARICS TÍMEA¹ – HARTL ÉVA² – MOLNÁR KATALIN³**Fenntarthatósággal kapcsolatos attitűdök feltárása különböző célcsoportokban⁴**

A fenntartható életmóddal kapcsolatos felméréseinkben célul tűztük ki, hogy hat célcsoportban megismerjük a válaszadók fenntarthatósággal kapcsolatos ismereteit, attitűdjeit és viselkedésmintáit. A kutatás területeit az ENSZ 2015 Fenntartható fejlődési célok pontjai közül azok alkották, amelyek összefüggésbe hozhatók a fenntartható élettel. Jelen publikáció keretében területi korlátok miatt a felmérés nagy volumenére és a célcsoportok sokszínűségére való tekintettel csak a fenntarthatósággal kapcsolatos attitűdök bemutatására törekszünk, az ezzel kapcsolatos kérdésekre adott válaszok eredményeit elemezzük.

Elméleti és kutatási háttér

A fenntarthatóságra nevelés célkitűzése a 21. században olyan környezettudatos, felelős magatartásformák kialakítása minden korosztályban és nevelési szintén, ahol a környezet-gazdaság-társadalom összefüggéseit értő és azokért tenni akaró, felelősségtudattal rendelkező nemzedékek nevelkednek. A Nemzeti Környezeti Nevelés Stratégia meghatározása szerint a fenntarthatóságra való felkészítés egész életen át tartó tanulási és szocializációs folyamat, amely tájékozott és tevékeny állampolgárokat nevel, akik kreatív, problémamegoldó gondolkodásmóddal rendelkeznek, eligazodnak a természet-és környezet, a társadalom, a jog és a gazdaság terén, és etikusan felelős elkötelezettséget vállalnak egyéni vagy közös döntéseikért, tetteikért (Czippán–Havas–Victor, 2010). A fenntarthatóság tehát központi és rendkívül hangsúlyos kérdés mai társadalmunkban, ezért kulcsszerepe van az oktatás, nevelés, szemléletformálás folyamatában. A fenti célokat csak egy megváltozott szemléletmóddal rendelkező társadalomban tudjuk megvalósítani a fenntarthatóság pedagógiájának segítségével (Havas, 2001; Havas–Varga, 2006; Lányi, 2007; Lükő, 2011). A fenntarthatóságra nevelés folyamatában kulcsszere-

¹ PhD., adjunktus, Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar, Neveléstudományi és Pszichológiai Intézet; kollarics.timea@uni-sopron.hu

² PhD., egyetemi docens, Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar, Neveléstudományi és Pszichológiai Intézet; hartl.eva@uni-sopron.hu

³ PhD., egyetemi docens, Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar, Társadalom, Szociális- és Kommunikációtudományok Intézete; molnar.katalin@uni-sopron.hu

⁴ Jelen publikáció az „EFOP-3.6.1-16-2016-00018 – A felsőoktatási rendszer K+F+I szerepvállalásának növelése intelligens szakosodás által Sopronban és Szombathelyen” című projekt támogatásával valósult meg.

pük van a pedagógusoknak és a pedagógusokat képző intézményeknek, hiszen az óvodapedagógusok, a tanítók és a tanárok azok, akik (a családon kívül) nagy hatással vannak a felnövekvő nemzedékekre. A fenntarthatóságra nevelés céljait csak olyan pedagógusok képzésével lehet megvalósítani, akik elkötelezettek, hitelesek, példát mutatnak (Bauer et al. 2017).

Az ENSZ 2015-ben megfogalmazta az emberiség Fenntartható Fejlődési Céljait (2016-2030), amelyek 17 célt és ezeken belül 169 részcélt tartalmaznak. Az oktatásról szóló cél tíz részcélt tartalmaz, amelyek közül az egyik a fenntartható fejlődésre vonatkozó tudás terjesztését hangsúlyozza (Mika–Kiss, 2018).

Számos kutatás foglalkozott és foglalkozik a fenntarthatósággal gazdasági, környezeti és társadalmi megközelítésben, amelyek közül számunkra a társadalomtudományi (különösen a pedagógiai) kutatások a leghangsúlyosabbak (Kövecses Gösi et al., 2020; Farkas–Mika, 2019; Jankó et al. 2018; Polgár et al. 2019; Varga–Könczey, 2019). Kutatócsoportunk a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karon működik. Jelen felmérésünk előzményeihez tartozik, hogy kiemelt figyelmet szentelünk képzéseinkben a környezeti/fenntarthatósági tartalomnak, illetve szakmai kapcsolatban vagyunk agrár-műszaki (erdészeti-környezetvédelmi) és közgazdasági felsőoktatásban dolgozó kollégákkal. Jankó Ferenc és szerzőtársai lakossági felmérését kutatásunk közvetlen előzményének tekintjük, bizonyos kérdéstípusok felmérésükből történő adaptálásával (Jankó et al. 2018).

A felmérés céljai és módszerei

Felmérésünkben célul tűztük ki, hogy hat célcsoportban megismerjük a válaszadók fenntarthatósággal kapcsolatos ismereteit, attitűdjeit és viselkedésmintáit. Célunk volt továbbá, hogy az eredményektől függően ösztönző, népszerűsítő, valamint az oktatásban is hatékonyan alkalmazható programokat dolgozzunk ki a jövőben.

A kutatás területeit az ENSZ 2015 Fenntartható fejlődési célok pontjai közül azok alkották, amelyek összefüggésbe hozhatók a fenntartható élettel:

- Minőségi oktatás
- Tiszta víz és alapvető köztisztaság
- Megfizethető és tiszta energia
- Fenntartható városok és közösségek
- Felelős fogyasztás és termelés
- Fellépés az éghajlatváltozás ellen

- Szárazföldi ökoszisztémák védelme
- Partnerség a célok eléréséért

A célcsoportok kijelölésénél az volt az elsődleges célunk, hogy a populációk kapcsolódjanak egymáshoz: pedagógusok, középiskolai tanulók, óvodapedagógus hallgatók (nappali tagozat), óvodapedagógus hallgatók (levelező tagozat), fiatal szülők, nagyszülők. A pedagógusképzésben részt vevő hallgatókból lesznek a jövőben a példamutatók, akik a fiatal korosztályt nevelik, és kapcsolatba kerülnek a szülőkkel és a nagyszülőkkel. A célcsoportok közös jellemzője tehát a nevelési intézményekkel való szoros kapcsolat.

Kutatásunkhoz az írásbeli kikérdezés módszerét választottuk abból kiindulva, hogy a hat kijelölt populációt a lehető leghatékonyabban tudjuk elérni és minél nagyobb mintaszámot tudunk felmutatni. Az írásbeli kikérdezés módszeréhez kérdőívet szerkesztettünk, amelyet 2018-ban bocsátottunk a kitöltők rendelkezésére. A kérdőíven többnyire zárt kérdéseket alkalmaztunk, azonban a részletesebb információnyerés céljából használtunk félig zárt kérdéseket és egy nyílt kérdést is. A legtöbb kérdés a lista- és a skála-jellegű kérdéstípushoz tartozott (pl. Likert-skála). Az 1-7. kérdések a demográfiai adatokra vonatkoztak, a 8-16. kérdések a környezeti, fenntarthatósági összefüggésekre kérdeztek rá. Néhány kérdésnél igyekeztünk csupán egy-egy témát fókuszba helyezni (pl. oktatás, vízfogyasztási szokások, energiatakarékosság), de a legtöbb kérdés összetett módon közelítette meg a fenntarthatósági aspektusokat. Az eredmények kiértékelését excel-program segítségével leíró statisztikai módszerekkel végeztük.

Eredmények

A felmérésben 159 pedagógus (77 fő óvodapedagógus és 82 fő középiskolai tanár), 176 középiskolai tanuló, 108 levelező tagozatos és 154 fő nappali tagozatos óvodapedagógus hallgató, valamint 220-220 fő fiatal szülő és nagyszülő vett részt (összesen: 1037 fő). Az eredmények kiértékelésénél néhány esetben előfordult, hogy egy-egy kérdésre nem kaptunk értékelhető választ, ezért a válaszok száma néhol nem egyezik meg a célcsoport létszámával.

A kitöltők életkora a középiskolai tanulók és a nappali tagozatos óvodapedagógus hallgatók esetében szűkebb intervallum, a pedagógusok életkori megoszlása kiegyenlített (31-40 év: 28,6 %; 41-50: 29,2 %; 51-60: 27,9 %). A levelező tagozatos óvodapedagógusok közül legtöbben (31 %) a 20-25 éves korosztályba tartoznak a válaszadók közül. A fiatal szülők 44,5 százaléka 36-40 éves, 23,6 % a 31-35 éves, 25 % pedig a 25-30 éves korosztályba tartozik. A nagyszülők esetében a legtöbben a 61 év feletti korosztály tagjai (55,4 %). A nemek szerinti megoszlást tekintve csupán a középiskolai tanulók esetében volt magasabb a fiúk aránya (60,2 %),

a pedagógusoknál 77,9 %, az óvodapedagógus hallgatóknál 98 % (levelező) és 99% (nappali) volt a hölgyek aránya. A fiatal szülők kérdőívét 77 férfi (35 %), a nagyszülők kérdőívét 75 nagypapa (34 %) töltötte ki.

A középiskolai tanulók kivételével minden célcsoportban nagyobb volt a városi, mint a vidéki lakosok aránya (51-79 %). A középiskolásoknál 51,2 % a vidékiek aránya. A pedagógusok esetében átlagosan 3,14 fő él egy háztartásban, a középiskolás tanulóknál ez a szám 4,14. A nappali és a levelezős óvodapedagógus hallgatókra a 3-4-5 fős egy háztartásban együttélés volt a jellemző a mintában. Mindkét egyetemi hallgató célcsoportban a „négyen laknak együtt” kitétel került a legmagasabb százalékban jelölésre (nappali tagozat 45%, levelező tagozat 29%). A levelező tagozatos hallgatók 26%-a három fős egy háztartásban élők, 14 % ötödmagával él együtt. A fiatal szülők és nagyszülők esetében 220-220 értékelhető válasz alapján a válaszadók többsége (FSZ: 63 fő; NSZ: 56 fő) közepes városban lakik, mindkét mintában kevés volt a fővárosiak aránya. A vidéki kitöltők összesen (FSZ: 78%; NSZ: 77%) a válaszadók több mint felét tették ki.

A kitöltők közül minden célcsoport esetében a Győr-Moson-Sopron megyei lakosok aránya 50-60 % volt.

A fiatal szülők közül mindössze egy főnek van általános iskolai végzettsége. Szakmunkás végzettséggel 27 fő, érettségivel 93 fő rendelkezik. 99 fő főiskolai, egyetemi végzettséget jelölt meg. A 220 válaszadó nagyszülő közül kettő főnek (0,9 %) nyolc általánosnál alacsonyabb az iskolai végzettsége, 10 fő nagyszülőnek nyolc általános (4,5 %), 52 főnek szakmunkás végzettsége (23,6 %) és 87 nagyszülőnek érettségije (39,5 %) van. Főiskolai, egyetemi végzettséggel 69 fő nagyszülő (31,4 %) rendelkezik. Tehát a minta 70 %-a érettségizett, illetve felsőfokú végzettségű.

Mint ahogy az összefoglalóban említettük, jelen tanulmány keretei között csak a fenntarthatósággal kapcsolatos attitűdök bemutatására törekszünk. Az attitűdök vizsgálatára a 8., 10., 12. a 14. zárt kérdések, illetve a 16. nyílt kérdés bizonyos válaszai alkalmasak.

A nyolcadik kérdés a kitöltők környezetére vonatkozott: azt kértük a válaszadóktól, hogy állítsák fontossági sorrendbe a megadott környezeti problémákat, hogy véleményük szerint melyek jelentik a legnagyobb fenyegetést közvetlen környezetükre nézve. A fontossági skála kilenc előre megadott lehetőséget tartalmazott: biológiai sokféleség csökkenése; talajszennyeződés, elszívtagosodás; vízszennyezés; ózonréteg elvékonyodása; levegőszennyezés, szmog, savas eső; hulladéktermelés növekedése, kezelésének problémái; éghajlatváltozás; természeti erőforrások/nyersanyagok kimerülése; épített környezeti elemek állapotának romlása. A hulladéktermelés és kezelés problémaköre esetében a válaszadó pedagógusok 34,9 százaléka (52 fő)

első helyre sorolta a környezeti problémát. A nappali tagozatos óvodapedagógus hallgatók közül is a legtöbben (29-en) első helyen nevezték meg a hulladék-gondokat. Az éghajlatváltozás kényes és aktuális problémáját a pedagógusok közül 25-en sorolták első helyre (16,8 %), hasonlóan vélekedtek a levelező tagozatos óvodapedagógus hallgatók is (24 fő érzékeli a legsúlyosabb problémának). A középiskolások közül a legtöbben (29 fő) az ózonréteg elvékonyodását tartják súlyosnak, feltehetően még nincsenek ismereteik a probléma megoldásáról. A nagyszülők közül a legtöbben a levegőszennyezést sorolták első helyre (49 fő), a levelező tagozatos óvodapedagógusok közül is 28-an gondolták így (1. táblázat).

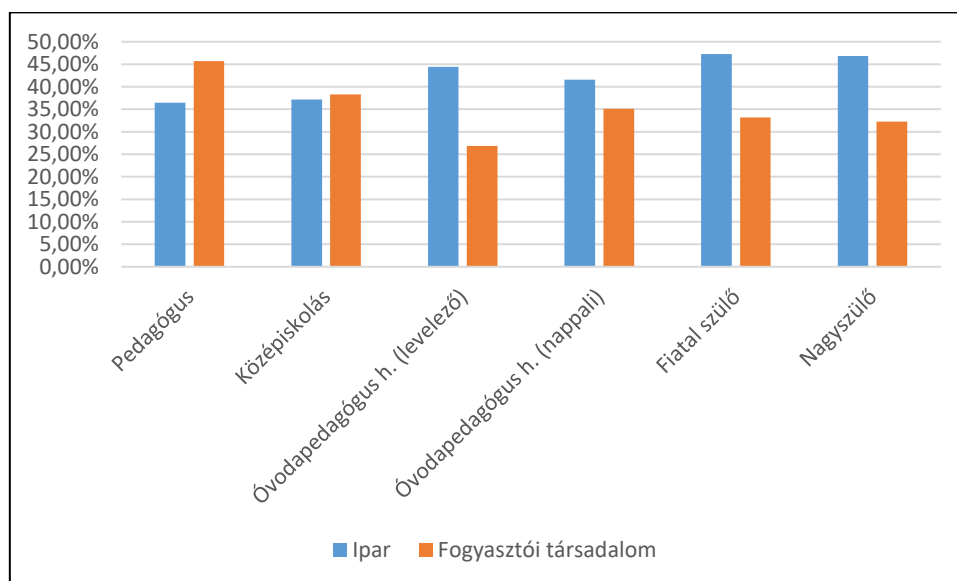
Célcsoport	Környezeti probléma	Legtöbb válasz	Helyezés
Pedagógusok	Hulladéktermelés növekedése, kezelésének problémái	52	1.
	Éghajlatváltozás	25	1.
Középiskolai tanulók	Ózonréteg elvékonyodása	29	1.
Óvodapedagógus hallgató (levelező)	Levegőszennyezés, szmog, savas eső	28	1.
	Éghajlatváltozás	24	1.
Óvodapedagógus hallgató (nappali)	Hulladéktermelés növekedése, kezelésének problémái	29	1.
Fiatal szülő	Vízszennyezés	55	1.
Nagyszülő	Levegőszennyezés, szmog, savas eső	49	1.

1. táblázat: A legsúlyosabbnak érzékelt környezeti probléma a célcsoportok válaszai alapján

A 10. kérdésben arra kértük a válaszadókat, hogy fejezzék ki rangsorolással, véleményük szerint mely tevékenység felelős elsősorban a környezet károsításáért (a leginkább felelős álljon az első helyen). Öt lehetőséget adtunk meg a leginkább környezetkárosító tevékenységek megnevezésével: ipar, mezőgazdaság, közlekedés-szállítmányozás, fosszilis energiahordozó alapú energiatermelés és a fogyasztói társadalom pazarló életmódja. A pedagógusok többsége a fogyasztói társadalom pazarló életmódját (69 fő, 45,7 %) és az ipart (55 fő, 36,7 %) sorolta első helyre. A középiskolásoknál hasonló volt az arány: fogyasztói társadalom pazarló életmódját (64 fő, 38,3 %) és az ipart (62 fő, 37,1 %) nevezték meg a leginkább felelős tevékenységnek. A nappali és a levelező tagozatos hallgatók is hasonlóan vélekedtek. Az első helyre mindkét célcsoport az ipart (nappali tagozat 64 fő, levelező tagozat 48 fő), és a fogyasztói társadalom pazarló életmódját (nappali tagozat 54 fő, 41,56 %; levelező tagozat 29 fő, 27%) jelölte a legmagasabb százalékban. A fiatal szülők esetében szintén a válaszadók többsége az ipar (104 fő) és a fogyasztói társadalom pazarló életmódjának (73 fő) szerepét tartotta a leginkább felelősnek a környezet károsításáért. Az ipar a második leginkább felelős tevékenységként (2-es érték) is jelentős számú szavazatot kapott (53 fő). A nagyszülői válaszok többsége az ipart (103 fő, 46,8 %) és a fogyasztói társadalom pazarló életmódját (71 fő, 32,2 %) sorolta első helyre. Ha

összehasonlítjuk az előző célcsoportok kérdőíveinek eredményeivel, nagyon nagy a hasonlóság (1. ábra).

1. ábra: Véleménye szerint mi felelős leginkább a környezet károsításáért? (Első helyre sorolt tevékenységek százalékos aránya)

A 12. kérdésben arra kerestük a választ, hogy a kitöltők véleménye szerint van-e szerepe az oktatásnak/témanépszerűsítő programoknak a környezetünk állapotának megóvásában. A zárt kérdésben három lehetőséget adtunk meg: „határozottan pozitív szerepe van”; „nincs jelentős szerepe”; illetve „nem tudom, ezen még nem gondolkodtam el”. A megkérdezett pedagógusok döntő többsége (144 fő, 90,6 %) szerint határozottan pozitív szerepe van az oktatásnak, szemléletformálásnak a környezetvédelemben. A megkérdezett tanulók többsége (105 fő, 61,4 %) szintén így nyilatkozott, bár kisebb arányban, mint a pedagógusok. A középiskolások véleményéhez nagyon hasonló válaszokat kaptunk a fiatal szülők és a nagyszülők esetében is: 68 % (149 fő-149 fő) szerint a hatás nem megkérdőjelezhető. A nappali tagozatos hallgatók több mint kétharmada (128 fő, 83%) és a levelező tagozatos hallgatók döntő többsége (90 fő, 83,3%) is úgy látta, hogy az oktatásnak/ tudománynépszerűsítő programoknak határozottan pozitív szerepe van a környezetünk állapotának megóvásában.

A 14. kérdés Likert-skála típusú volt: a válaszadóknak azt kellett bejelölniük a skálán, hogy mennyire fontosak számukra a lakóhelyükön bizonyos környezeti/fenntarthatósági/infrastrukturális feltételek, jellemzők. A „-2” érték jelentette, hogy egyáltalán nem fontos, a „2” pedig a nagyon fontos értéket képviselte. Az eredményeket a 2. táblázatban foglaltuk össze. Összességében a 14. kérdés eredményei alapján láthatjuk, hogy a megkérdezett célcsoportok számára minden környezeti/fenntarthatósági tényező fontos a lakóhelyükön (1-es és 2-es értékek).

Állítás	-2	-1	0	1	2	
Elegendő zöld felület (parkok, játszóterek, virágágyások, stb.)	Pedagógus	0	2	7	15	135
	Középiskolai tanuló	5	2	19	30	119
	Óvodapedagógus h. (levelező)	0	0	7	9	92
	Óvodapedagógus h. (nappali)	1	0	5	21	127
	Fiatal szülő	3	4	28	51	134
	Nagyszülő	1	2	16	50	151
Az épületek megfelelő állapota	Pedagógus	0	0	12	58	89
	Középiskolai tanuló	3	4	17	66	84
	Óvodapedagógus h. (levelező)	0	0	6	43	59
	Óvodapedagógus h. (nappali)	0	1	17	75	61
	Fiatal szülő	1	8	24	96	91
	Nagyszülő	5	5	18	80	112
Az ivóvíz minősége	Pedagógus	0	0	2	10	147
	Középiskolai tanuló	1	1	8	21	144
	Óvodapedagógus h. (levelező)	0	0	3	5	100
	Óvodapedagógus h. (nappali)	1	0	0	8	145
	Fiatal szülő	0	0	6	27	187
	Nagyszülő	0	2	3	24	191
A levegő tisztasága	Pedagógus	0	1	2	15	141
	Középiskolai tanuló	1	4	6	25	139
	Óvodapedagógus h. (levelező)	0	0	1	6	101
	Óvodapedagógus h. (nappali)	0	0	2	10	137
	Fiatal szülő	0	2	7	39	172
	Nagyszülő	0	3	11	16	190
A tömeg/közösségi közlekedés hatékonysága	Pedagógus	3	1	28	62	64
	Középiskolai tanuló	5	3	38	60	69
	Óvodapedagógus h. (levelező)	3	7	23	38	37
	Óvodapedagógus h. (nappali)	0	1	28	69	56
	Fiatal szülő	12	18	57	68	65
	Nagyszülő	13	11	39	75	82
Kerékpárutak	Pedagógus	4	4	22	52	77
	Középiskolai tanuló	8	17	41	48	61
	Óvodapedagógus h. (levelező)	2	5	23	35	43
	Óvodapedagógus h. (nappali)	3	7	25	64	55
	Fiatal szülő	15	20	46	68	71
	Nagyszülő	23	11	30	77	79
Gyalogos közlekedés biztonsága	Pedagógus	0	2	8	33	116
	Középiskolai tanuló	3	2	23	57	90
	Óvodapedagógus h. (levelező)	0	1	5	22	80
	Óvodapedagógus h. (nappali)	0	1	8	45	100
	Fiatal szülő	2	12	34	54	118
	Nagyszülő	5	7	22	51	135
Az utcák tisztasága	Pedagógus	0	3	5	35	115
	Középiskolai tanuló	3	4	17	47	104
	Óvodapedagógus h. (levelező)	0	1	2	27	78
	Óvodapedagógus h. (nappali)	0	1	6	43	104
	Fiatal szülő	0	1	26	68	125
	Nagyszülő	1	3	14	60	142
Szelektív hulladékgyűjtés elérhetősége	Pedagógus	0	3	12	44	99
	Középiskolai tanuló	7	10	34	51	73
	Óvodapedagógus h. (levelező)	1	3	7	25	72
	Óvodapedagógus h. (nappali)	0	1	13	64	76
	Fiatal szülő	3	4	29	75	109
	Nagyszülő	7	4	19	67	123
Közösségi élet, elérhető programok	Pedagógus	2	5	30	66	55
	Középiskolai tanuló	12	12	36	54	61
	Óvodapedagógus h. (levelező)	4	6	14	31	53
	Óvodapedagógus h. (nappali)	1	5	27	60	61
	Fiatal szülő	7	13	55	92	53
	Nagyszülő	17	18	49	77	59
	Pedagógus	1	0	13	35	105
	Középiskolai tanuló	5	5	24	45	94

Állítás		-2	-1	0	1	2
Természeti értékek megőrzése (idős fa, fasor, gyümölcsös, helyi védettségű értékek, stb.)	Óvodapedagógus h. (levelező)	0	1	8	32	67
	Óvodapedagógus h. (nappali)	0	3	13	45	93
	Fiatal szülő	4	11	25	60	120
	Nagyszülő	1	6	22	43	148

2. táblázat: Milyen környezeti/fenntarthatósági/infrastrukturális feltételek fontosak Önnek a lakóhelyén?

A 16. nyílt kérdésben arra kértük a válaszadókat, hogy osszák meg velünk a fenntarthatósággal kapcsolatos egyéb észrevételeiket. E lehetőséggel kevesen éltek, az általuk adott megjegyzéseket idézzük elsőként a fiatal szülők véleményéből szemezve:

„Szerintem fontosak az ilyen fajta felmérések, mert döntően hozzájárulhatnak a közjó minőségének emeléséhez.”

„Jó, hogy az oktatás és a közmédia egyre többet foglalkozik ezzel a tematikával.”

„A környezettudatosságra való nevelésben a család a legfontosabb.”

Néhány nagyszülői vélemény:

„A témában is nagy a szülői felelősség.”

„Élni és élni hagyni.; környezetünkre fokozott figyelemmel kell lennünk nap mint nap!”

„A gyerekek tudatos tanítása, nevelése a környezet megóvása érdekében az óvodától kezdve.”

Az óvodapedagógus hallgatók témához kapcsolódó megjegyzéseiből:

„Sokan csak akkor veszik észre, ha baj van, ha már késő, Amit tudunk meg kell tenni a Föld érdekében és a jövő nemzedék érdekében.”

„A környezettudatosságra nevelést kiskorban el kell kezdeni.”

„Mindannyiunknak tenni kell azért, hogy egészségesen élhessünk. Ennek érdekében fontos a környezettudatosság.”

Összegzés

A fenntarthatósággal kapcsolatos kutatásunk során az attitűdök felmérése hat célcsoportban történt meg. Az eredmények alapján elmondható, hogy a környezethez fűződő viszony minden célcsoportban pozitív, optimizmusra ad okot. A mintában a válaszadók többsége fontosnak tartja az oktatást, szemléletformálást. A környezetkárosításért felelős tevékenységeket és a lakóhelyük iránti környezeti igényeiket minden célcsoportban hasonlóan ítélték meg. Az egyes környezeti problémák súlyosságának rangsoroltatásakor a célcsoportoknál különbözőséget tapasztaltunk. Összegezve megállapítható, hogy az attitűdmérés eredményei biztatók. Azonban

van még mit tenni ezen a területen, és minden lehetőséget meg is kell ragadni erre a szemléletformálás érdekében.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bauer, Z.–Hill, K.–Darvay, S.–Vitályos, G. Á. (2017). Fenntarthatóságra nevelés a tanító- és óvóképzésben. In: Mrázik, J. (Ed.), *A tanulás új útjai*, (pp. 373–385). Budapest: Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete (HERA).
- Czippán, K.–Havas, P.–Victor, A. (2010). Környezeti nevelés a fenntarthatóságért. In: Várhelyi Judit (Ed.), *Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia: alapvetés: 2010*, (pp. 33–41). Budapest: Magyar Környezeti Nevelési Egyesület.
- Farkas, A.–Mika, J. (2019). Tudásfelmérés, tudásátadás energia- és környezetbiztonsági kiterjesztésben. In: Földi, L.–Hegedűs, H. (Ed.), *Adaptációs lehetőségek az éghajlatváltozás következményeihez a közszolgálat területén*, (pp. 772–798). Budapest: Nemzeti Közszerológati Egyetem.
- Havas, P. (2001). A fenntarthatóság pedagógiája. In: Wheeler, K. A.–Bijur, A. P. (Ed.) *A fenntarthatóság pedagógiája: A remény paradigmája a 21. század számára*, (pp. 9–40). Budapest: Körlánc.
- Havas, P.–Varga, A. (2006). A környezeti neveléstől a fenntarthatóság pedagógiai gyakorlata felé. In: Varga A. (Ed.), *Tanulás a fenntarthatóságért*, (pp. 49–72). Budapest: Országos Közszerológati Intézet.
- Jankó, F.–Bertalan, L.–Hoschek, M.–Komornoki, K.–Németh, N.–Pappné Vancsó, J. (2018). Perception, understanding, and action: attitudes of climate change in the Hungarian population. *Hungarian Geographical Bulletin*, 67. évf. 2. sz. pp. 159–171. DOI: [10.15201/hungeobull.67.2.4](https://doi.org/10.15201/hungeobull.67.2.4)
- Kövecses Gösi, V.–Lampert, B.–Petz, T.–Csenger, L. (2020): Investigation of the attitudes of first-year-students towards sustainability and environmental awareness at Széchenyi István University. *Journal of Applied Technical and Educational Sciences*, 10. évf. 3. sz. pp. 24–44.
- Lányi, A. (2007). A fenntartható társadalom. Budapest: L' Harmattan Kiadó.
- Lükő, I. (2011). A környezetpedagógia fókuszában a fenntarthatóság. In: Hegedűs, J. –Kempf, K. –Németh, A. (Ed.), *Közszerológati, pedagógusképzés, neveléstudomány - a múlt értékei és a jövő kihívásai: XI. Országos Neveléstudományi Konferencia. Program és összefoglalók*, (p. 436). Budapest: MTA Pedagógiai Bizottság.

- Mika, J.– Kiss, A. É. (2018). Oktatás az ENSZ Fenntartható Fejlődési céljaiban (2016-2030). In: Endrődy–Nagy, O. –Fehérvári, A. (Ed.), *Innováció, kutatás, pedagógusok*, (pp. 119-129). Budapest: Magyar Nevelés- és Oktatókutatók Egyesülete (HERA).
- Polgár, A.–Pintérné Nagy, E.–Vincze, M.–Elekné Fodor, V. (2019). A környezeti nevelés, a lakosság környezettudatosság és a környezetközpontú irányítás helyzetének komplex felmérése Sopron városban. In: Juhász, E. –Endrődy, O.(Ed.), *Oktatás-gazdaság-Társadalom*, (pp. 167–182). Budapest: Magyar Nevelés- és Oktatókutatók Egyesülete (HERA).
- Varga, A.–Könczey, R. (2019). Which ways of evaluation of education for sustainability is acceptable for Hungarian teachers? *Hungarian Educational Research Journal*, 9. év. 4. sz. pp. 654–667. DOI: [10.1556/063.9.2019.4.54](https://doi.org/10.1556/063.9.2019.4.54)

TÍMEA KOLLARICS – ÉVA HARTL – KATALIN MOLNÁR
EXPLORING SUSTAINABILITY ATTITUDES IN DIFFERENT TARGET GROUPS

In our survey on sustainable living, we aimed to learn about respondents' knowledge, attitudes, and behaviors about sustainability in six target groups. The areas of the research were the UN 2015 Sustainable Development Goals that can be related to sustainable living. In the framework of this publication, due to space constraints, we only try to present attitudes related to sustainability, we analyze the results of the answers to the related questions.